

SALA 6: BUDULEC NOWOCZESNOŚCI

Jednym z głównych zagadnień początków odbudowy było zagadnienie unowocześnienia metod budownictwa tak, aby sprostać zadaniu odbudowy miasta, odbudowy Polski, w okresie niedoborów – braków materiałów, braku rąk do pracy. Odpowiedzą na to, odpowiedzią rządu, ale też architektów, było zwrócenie się w stronę nowych technologii, nowych materiałów, nowoczesności. I tak odbudowa była okresem modernizacji, unowocześnienia. Unowocześnienia myślenia o architekturze, unowocześnienia technologii budowlanych i realizacji wizji, której już od dekad funkcjonowały w debacie architektonicznej w Polsce i na świecie.

Tutaj, w tej sali, mogą Państwo zobaczyć kilka przykładów architektury czy założeń architektonicznych, czy budynków zbudowanych z gruzobetonu. Gruzobetonu, którego użycie stało się synonimem nowoczesnego budownictwa w powojennej Warszawie. Na przykładzie budynków tutaj prezentowanych możemy zobaczyć, że nowoczesność była na różne sposoby definiowana. Nowoczesność definiowana w perspektywie politycznej, społecznej, architektonicznej. I tak: w głębi sali na ścianie widzą Państwo mapę. Mapę, która wskazuje na różnorodne budynki, które w przestrzeni miasta są do dzisiaj, a które zostały właśnie wybudowane w latach 40. przy użyciu tej nowej technologii. Technologii produkcji nowych materiałów z gruzu, gruzobetonu. Budynki te to są zarówno pojedyncze realizacje, jak Ministerstwo Przemysłu i Handlu na placu Trzech Krzyży, a także duże założenia osiedlowe.

Pierwsze osiedla robotnicze powojennej Warszawy. Tu najbardziej znanym przykładem jest Muranów Południowy, ale jest też osiedle Koło II czy inne osiedla tamtego okresu. We wszystkich nich w różnym stopniu użyte zostały pustaki gruzobetonowe i nowe rozwiązania technologiczne w budownictwie.

Na ścianie po lewej stronie widzimy różne wyimki: zdjęcia, informacje, dokumenty odnoszące się do osiedli i realizacji gruzobetonowych w Warszawie oraz konkretnie ich twórców i twórczyń. Z jednej strony mamy historię Bohdana Lacherta, który od (właściwie) '45 roku był ogromnym zwolennikiem i promotorem gruzobetonu w architekturze, architektem bardzo zaangażowanym w tę technologię, bo widział w niej pewien wyraz powojennego okresu – okresu powojennej odbudowy, czego

przykładem najważniejszym w jego twórczości stało się osiedle Muranów Południowy, które jest do dziś uznawane za osiedle monument zbudowane z gruzobetonu na miejscu getta warszawskiego. I to osiedle nadało mu taki symboliczny wymiar. Wymiar materiału, który pamięta. Pamięta przeszłość i krew, tak jak sam Lachert pisał, jest krwią Warszawy przelaną w trakcie wojny przez niemieckiego okupanta.

Z drugiej strony prezentujemy tutaj wizje bardziej modernistyczne, niezwiązane z przeszłością, a bardziej patrzące w przyszłość, to znaczy osiedle Koło II projektu Heleny i Szymona Syrkusów. Jest to osiedle, jeden z najlepszych i najważniejszych przykładów architektury modernistycznej mieszkaniowej w powojennej Polsce, ale też w powojennej Europie, i osiedle to było realizowane przez Warszawską Spółdzielnię Mieszkaniową i Społeczne Przedsiębiorstwo Budowlane, które zajmowało się budownictwem w ramach spółdzielni. W porozumieniu z inżynierami i pracownikami przedsiębiorstwa architektki i architektki, Helena i Szymon Syrkusowie, założyli na budowie osiedla eksperymentalny poligon prefabrykacji, bo ich ambicją była realizacja osiedla w całości bez użycia tradycyjnych materiałów, czyli drewna i cegieł, co się udało. Udało się do tego stopnia, że projekt ten miał zostać powielony w wielu innych miejscach Warszawy, i rzeczywiście, podobne osiedle zaczęło się budować na Pradze, tak zwane osiedle Praga I. Jednak zmiany polityczne i organizacyjne przemysłu budowlanego i procesu budowy związane z wprowadzeniem gospodarki stalinowskiej z końcem lat 40. i początkiem lat 50. sprawiły, że plany te nie doszły do skutku, a architekci musieli złożyć samokrytykę.

Na środku sali widzą Państwo też współczesną rzeźbę. Rzeźbę autorstwa Moniki Sosnowskiej. Jest to rzeźba, która nie pochodzi z lat 40., jednak w dużym stopniu wprowadza nas w temat materiałów, które były używane w tamtej architekturze nowoczesnej. W rzeźbie widzimy użycie prętów zbrojeniowych, betonu czy kawałków stalowej bramy i w tym sensie rzeźba wprowadza temat architektury modernistycznej jako architektury związanej z konkretnymi materiałami, z konkretnymi formami wyrazu, z materiałami, które same w sobie były nowoczesne, i to właśnie użycie tych materiałów dawało jej ten nowoczesny charakter.

Jeśli chcą się Państwo dowiedzieć więcej o historii odzyskiwania, recyklingu i

produkcji materiałów z gruzu, a także architektury gruzobetonowej zachęcam do zapoznania się z tekstem mojego autorstwa w publikacji towarzyszącej Wystawie, które opisuje historię „zgruzowstania” Warszawy.